

Baharlık Kitap Dizisi 36

PSİKANALİZ YAZILARI

psikanaliz ve yorum
psychoanalysis and interpretation

İlkbahar 2018

BAĞLAM

Bağlam Yayınları 447
Psikanaliz Yazıları
Baharlık Kitap Dizisi 36
Psikanaliz ve Yorum
İlkbahar 2018

ISBN: 975-6947-36-5 (TK No)
978-605-9911-41-2 (36. Cilt)

Psikanaliz Yazıları
Yayın Yönetmeni: Talat Parman
Yayın Kurulu: Talat Parman, Ayça Gürdal Küey,
Behice Boran, Evrem Tilki
Danışma Kurulu: Talat Parman, Ayça Gürdal Küey, Elda Abrevaya,
Raşit Tükel, Vehbi Keser

Birinci Basım: Haziran 2018
Kitap Tasarımı: Canan Suner
Kapak Görseli: Pablo Picasso, *Three Musicians* Summer 1921
Baskı: Umut Kağıtçılık Sanayi Ticaret Ltd. Şti.
Fatih Cad. Yüksek Sok. No: 11/1 Başakhan Merter/İstanbul

Yayınevi Sertifika Numarası: 11081
Matbaa Sertifika Numarası: 22826

BAĞLAM YAYINCILIK Hobyar Mah. Narlıbahçe Sok. No: 9/3 Cağaloğlu/İstanbul
Tel: (0212) 513 59 68 / 244 41 60 Tel-Faks: (0212) 243 17 27
Web: www.baglam.com e-mail: baglam@baglam.com

SUNUŞ

Bir geleneğin oluşması şüphesiz kuşakların varlığına bağlıdır. Ancak kuşakların varlığının da tek başına yeterli olmadığı, kökensele değerlerin de kuşaklar boyunca iletilmiş olması zorunludur. Üstelik bu iletimin nasıl yapıldığı da önemlidir. O nedenle kalıt (miras) konusu her zaman ve birçok açıdan tartışmalıdır.

“Her zaman” derken, gelenekte birçok kuşağın yer almasının söz konusu olması gerekliliğinden yola çıkarak her kuşağın bir öncekinden aldığı ya da aldığı düşünüklerinin ve bir sonraki kuşağa aktardıklarının ya da aktardıklarını sandıklarının her zaman eşit bir şekilde değerlendirilmediğini de kabul etmek gerekir. Zaman burada hem sürekliliği sağlayan hem de kesintilere, kırılmalara neden olan ana unsurdur. “Biz size böyle mi öğrettik?” ve “Ne verdiniz ki siz bize?” yakınmaları farklı kuşaklar tarafından dile getirilmiş olsa da aslında bu, değiş-tokuş ilişkisinin -hadi buna “kuşaklararası ticaret” diyelim- değerler düzeyindeki tartışmasıdır.

“Birçok açıdan” derken de kalıtın kime iletildiği ya da kime iletilmediği ya da kime ne oranda iletildiği konularındaki tartışmalara işaret edilmektedir. Çünkü her bireyin kendine özgü bir açısı vardır ve kalıt sorununu bu açıdan bakarak sorgulayacaktır. İşte her yerde ve her zaman görülen “kardeşler arası miras kavgalarının” nedeni budur. “Bizimkiler en çok beni sevdi ve ondan en çok bana ilettiler/ iletmeleri gerekiyor” savı tarihsel süreç içinde kendini bir soy zincirine dahil eden her bireyin ruhsallığında mutlaka ama mutlaka yankılanır. Aynı şekilde “ötekini daha çok sevdiler, hep ona verdiler” yakınması da insanları belli bir geleneğe dahil etmek isteyen tek tanrılı dinlerin ilk cinayet olarak kabul ettiklerinin, Habil-Kabil olgusunun kökeninde yer alır.

Eğer psikanaliz söz konusu ise tartışma zorunlu olarak Sigmund Freud ve onun bize aktardıkları ya da bizim ondan aldığımızı sandıklarımız etrafında yapılacaktır. “En çok Freudcu olan benim” önermesi

“en çok sevilen çocuk bendim/ben olmalıyım” olarak duyulmalıdır. Ayrıca Freud’dan sonra 4-5 analist kuşağı geçtiği göz önüne alınırsa, her kuşağın bir sonrakine ilettiğinin şüphesiz eksikliği ve fazlasıyla hiçbir zaman aynı olmadığını da kabul etmek zorundayız. O nedenle bugün Freud’un kalıtına geri dönüş, şüphesiz aradaki kuşakların bıraktıklarıyla da hesaplaşmak anlamına gelecektir. Ayrıca psikanalizin kuşaklararası iletimi analitik deneyimi de içerdiğinden, belki özellikle onu içerdiğinden kuşaklararası ilişki ve kalıt konusu bir de aktarım-karşı aktarım bağlamında ele alınacaktır. Bu olgu psikanalitik kuşaklararası iletim konusunu daha da karıştırmaktadır. Ama psikanalist kuşaklarının yadsınamaz bir biçimde somut bir soy zinciri oluşturduğu da bir gerçektir. Yani her analist eğer araştırırsa bir şekilde analisti, onun analisti, onun da analisti vb. yoluyla ilk analiste, Sigmund Freud’a ulaşabileceğini bilir çünkü. Çok sağlam bir kimliksel ve özdeşimsel göndermedir bu.

İşte belki de bu nedenle profesyonel tarihçilerin dışında birçok psikanalist de Freud’un biyografisini yazmak istemişlerdir. Kuşaklar boyunca ona iletilenleri Ferenczi’nin deyimiyle “bireysel denkleminin” süzgecinden geçirerek ilk analistin, atanın yaşamını anlamaya ve anlatmaya çalışmışlardır. Lydia Flem de bunlardan biridir. Onun 1986’da yazdığı Freud’un ve hastalarının günlük yaşamı kitabının yanı sıra Freud hakkında kaleme aldığı ikinci kitabı olan *İnsan Freud, Bir Entelektüel Biyografi* kitabından söz etmek istiyorum. Elbette başlıktaki Freud adının önüne konan “İnsan” sözü dikkatten kaçmayacaktır. Sigmund Freud’un kendi atası Musa için yazdığı kitabın da başlığında, nedense Türkçe dahil bazı dillere çevirilerinde unutulmuş olan “İnsan” sözcüğü vardır: *İnsan Musa ve Tektanrıçılık*. Flem bize, Freud’un kendisi için ata olarak kabul ettiği başkalarına da merak duyduğunu Leonardo ve Goethe gibi büyük yaratıcıların yaşamları hakkında sorgulamalar yaptığını ve bunları yazılar haline getirdiğini anımsatıyor. Ve şöyle diyor kitabının önsözünde: “Kendi payıma Freud’u olmayan ülkelerdeki yolculuğundan, attığı adımlardan, oradan getirdiklerinden yola çıkarak ortaya koyduğu baş döndürücü ve ilginç anlatılarımı sanki omzunun üzerinden okuyormuşçasına izlemek istedim. O insanı yapıtı-

la, ‘kuramsal kurgusuyla’ ve birbirinden ayıramayacağımız altta yatan tutkularıyla tanımak istedim.”¹

Her birey atalarını tanımak ister. Psikanaliz bireyin atalarıyla olan ilişkisini aktarım yoluyla yeniden temize çekmesine olanak tanır. Bu temize çekme elbette güncelin koşullarında eskilin yeniden -ama şüphesiz son kez değildir bu- değerlendirilmesidir. Bu açıdan psikanalist hem kendi bireysel aile öyküsünün yeniden yazımı olarak ama öte yandan psikanaliz ailesinin bir üyesi olarak geçmişle bir hesaplaşma içine girecektir. Yukarıdaki ticaret sözcüğünün bir devamı olarak okuyun hesaplaşma deyişini. Ticaret Arapça tecr’den gelir ve “alış-veriş, alım-satım” anlamında kullanılır; hesap sözcüğü de yine Arapça kökenli “sayma, dizme, sıralama” demektir.²

Analitik süreç sırasında analist için hem kendi ailesindeki hem de analitik atalarıyla olan çifte ticaretinin ve hesaplaşmasının niteliği analitik formasyonundan ona kalanlara biçtiği değeri belirleyecektir. Ticaret ve hesaplaşmanın ederler dünyasına gönderme yaptığının farkındayım. Psikanalize başlamak için en büyük engeller olarak öne sürülen “çok pahalı ve çok uzun (zaman = para) olduğu” savları aslında onun değerine gönderme yapmaktadır. Öte yandan eder ve değer dünyalarını birbirine karşıt olarak görerek önemli bir yanlış yapmıyor muyuz? Eder bizden istenense, değer bizim verdiğimiz olmuyor mu?

Evet, psikanaliz değerlidir; hem de çok. Yıllar önce yazdığım bir yazıda³ onun bir lüks (Luxe) olduğunu da vurgulamıştım; değerli anlamının yanı sıra ses benzeri lüksün (Lux) ışık birimi olduğunu da belirterek. Psikanalizin sağladığı lükse hem bir değer olarak hem de bir ışık olarak hakkımız var çünkü.

Psikanaliz Yazıları’nın 37. Sayısı 2018 sonbaharında yayınlanacaktır. Yazı ve çeviri önerilerinizi lütfen psikanalizyazilari@yahoo.com.tr adresine gönderiniz.

TALAT PARMAN

¹ Lydia Flem, *L’Homme Freud Une biographie intellectuelle*, Seuil, Paris, 1991, s. 11.

² İsmet Zeki Eyüboğlu, *Türk Dilinin Etimolojik Sözlüğü*, Sosyal Yay., İstanbul, 1988.

³ Talat Parman (1993) “Lükse, Psikanalize ve Bize Dair”, *Şizofreni*, Sayı 6, İstanbul s.28-29.

İçindekiler / Contents

sunuş | 5
presentation

TALAT PARMAN

önsöz | 11
preface

VEHBİ KESER

psikanalizde yorum kavramı üzerine | 13
on interpretation concept in psychoanalysis

VEHBİ KESER

**akla takılan melodileri yorumlamak:
kuramsal ve klinik nirengi noktaları** | 33
*interpreting the haunting melodies:
theoretical and clinical reference points*

JEAN-MICHEL VIVES ÇEVİREN/ TRANSLATED BY ÖZEN ALEMDAR

yorum derken | 51
when we say interpretation

GÖKÇEN YILDIZ

**ogden'in yorumu:
divan, analitik üçüncü, düşleme ve yorum** | 63
*ogden's interpretation:
the couch, the analytic third, reverie and
interpretation*

NESRİN KOÇAL

winnicott, kucaklama ve yorum | 71
winnicott, holding and interpretation

Z. ÖZLEM TUNCAY

“toplama ben olmak”:
matematğin psikanalitik yorumu | 83

“sum, i am”:

the psychoanalytic interpretation of mathematics

ALİ ALGİN KÖŞKDERE

dövmeyi yorumlamak | 97

interpretation of tattoo

HATİCE AKOVA

dosya ötesi / other topics

wolfgang amadeus mozart ve oyun | 115

wolfgang amadeus mozart and play

HANDE KILINÇ KUNT

juliet mitchell’in kardeşler işareti ve yasa anlayışı
üzerine freud metni bağlamında bazı notlar | 131

*some notes on mitchell’s mark of siblings and
conceptualization of law in the context of freud’s texts*

ILKER ÖZYILDIRIM

psikanaliz derneğinde otorite sorunsalı | 159

the question of authority in a psychoanalytical association

TALAT PARMAN

formasyon modelleri: fransız modeli ve zorlukları | 171

training models: the french model and its challenges

ALAIN GIBEAULT ÇEVİREN/ TRANSLATED BY EVREM TİLKİ

ingilizce özetler | 183

summaries

etkinlik duyuruları | 189

activities

önsöz

Yorum teknik bir konudur. Bir diğer teknik konu olan çerçeve gibi o da psikanalitik sürecin bir parçasıdır. Ancak iki teknik konu arasında bir takım farklar vardır. Çerçeve, kuralları ve değişmezleriyle üzerine konuşma, yazma ve tartışmanın nispeten kolay olduğu daha somut veriler sunarken, yorum oldukça karışık ve belirgin olmayan imalarıyla tartışılması zor bir alan yaratır. Teknik bir konuda yazmak zorken, yorum gibi her psikanalitik süreçte farklı işleyen bir görüngü hakkında yazmak daha da zordur. Çünkü az önce de belirttiğim gibi her psikanalitik süreç bir diğer sürece benzemeyen kendine özgü bir işleyişe sahiptir. Her analist-analizan ikilisi biriciktir ve diğer analist-analizan ikilisinden farklı bir süreç içinde birbirleriyle etkileşimde bulunurlar. Hatta analist-analizan ikilisinin sadece bir değişkeni (yani sadece analist ya da sadece analizan) değiştiğinde bile süreç tamamen farklı bir özgüllük içinde olacaktır. Analist-analizan ilişkisi oldukça özel bir ilişkidir ve bu, ikilinin arasında diğerlerinin anlaması zor olan ortak bir dil oluşturur. Süreç, zaman içerisinde bu ortak dil etrafında şekillenir ve kendine has anlamları olan ortak sözcükler dolanıma girerler. Yorum diye adlandırdığımız, psikanalitik sürecin analiste düşen teknik tarafı; ortak dilin ve analiz odasında biçimlenen duygulanımların bir takım ortak sözcükler ya da seslerle ifadesini içerdiğinden bazen üçüncünün anlamı keşfetmesi oldukça zordur. Hem analist hem analizan için bu denli öznel bir alanda dolanan ve o alana özgü sözcüklerden türetilen yorum hakkında nesnel verilere dayanan genel teknik kurallar ve bir paradigma oluşturmak neredeyse imkânsızdır.

Psikanalizin ilk yıllarında yorum, bilinçdışını bilince taşımanın ya da bilinçdışının dilini bilincin diline çevirmenin bir aracı olarak tanım-

lanmıştır. Geçen yıllar içerisinde farklı tanımlar ve farklı yorum türleri bu tanıma eklenmiştir. Tarihsel yorum, güncel yorum, aktarım yorumu, genetik yorum vb. türlerin yanı sıra, yorumun amacına yönelik alt kategoriler de tanımlanmaya çalışılmıştır.

Bu sayıda bu teknik ve zor konuyla ilgili elimizden geldiğince genel ve yorumun ne olup olmadığıyla ilgili yazılar derlemeye çalıştık. Psikanalitik sürecin içinde yer alan teknik bir konu olarak yorum konusunu ele almaya çalıştığımız gibi sürecin dışında olabilecek psikanalitik yorumlara ilişkin metinler de sayfalarımızda yer buldu.

Tüm tanımlamalara ve yazılanlara rağmen okur, psikanalizde yorumun ne olduğu ve nasıl yapıldığı konusunda yine de kendini doyurulmuş hissetmeyecektir. Çünkü psikanalize ilişkin hiçbir yazı -hele de tekniğe ilişkin bir yazı- asla deneyimin yerini tutamaz.

VEHBİ KESER